

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Сухарєвої Анни Олександрівни на дисертацію Книшова Вадима Петровича на тему «Імплементация міжнародних стандартів адміністративного судочинства у законодавство України», подану на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Імплементация міжнародних стандартів адміністративного судочинства у законодавство України є однією з найбільш пріоритетних і водночас складних завдань правової реформи на сучасному етапі державного будівництва. Актуальність обраної теми зумовлена низкою взаємопов'язаних чинників — правових, політичних, соціальних та інституційних.

По-перше, євроінтеграційний курс України, офіційно закріплений у Конституції України та підтверджений підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також поданням заявки на членство у ЄС передбачає приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС, зокрема у сфері судового захисту прав особи у відносинах із органами публічної влади. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році суттєво посилило потребу в системній адаптації процесуального законодавства до європейських стандартів.

По-друге, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (зокрема ст. 6 «Право на справедливий суд» та ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»), практика Європейського суду з прав людини, рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, а також документи Венеціанської комісії формують розгалужену систему міжнародних стандартів, обов'язкових або рекомендованих для держав-членів Ради Європи. Необхідність удосконалення окремих норм Кодексу

адміністративного судочинства України свідчить про необхідність продовження реформування.

По-третє, в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови роль адміністративного судочинства як механізму захисту громадян від свавілля публічної адміністрації набуває особливого значення. Ефективний судовий контроль за діяльністю органів державної влади є важливою гарантією верховенства права, захисту прав вимушено переміщених осіб, учасників бойових дій та інших вразливих категорій населення.

По-четверте, незважаючи на прийняття Кодексу адміністративного судочинства України у 2005 році та численні наступні зміни до нього, у правозастосовній практиці залишаються невирішеними питання щодо стандартів доказування, розумних строків розгляду справ, доступності правосуддя, незалежності адміністративних судів та виконання судових рішень. Ці прогалини є предметом критики як національних правознавців, так і міжнародних експертів.

По-п'яте, в науковому вимірі, незважаючи на наявність окремих досліджень у сфері адміністративного процесу, комплексне дослідження саме механізму імплементації міжнародних стандартів у сукупності – з аналізом нормативної бази, інституційних перешкод і порівняльно-правового досвіду – залишається недостатньо розробленим.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження визначається як практичними потребами вдосконалення адміністративного судочинства в контексті євроінтеграції та повоєнного відновлення, так і теоретичною необхідністю системного осмислення проблематики імплементації міжнародних правових стандартів у національне право України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження має виражений державотворчий характер, оскільки його результати безпосередньо спрямовані на виконання Україною Цілей сталого розвитку до 2030 року (згідно з Указом Президента № 722/2019). Пріоритетним для автора є розвиток засад Цілі 16 щодо розбудови

ефективних та прозорих інституцій, що забезпечують рівний доступ до правосуддя.

Обґрунтованість обраного напряму підкріплюється його відповідністю планам науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ. Робота є логічним завершенням етапів розробки тем, присвячених адміністративно-правовому забезпеченню прав людини та оптимізації публічного управління (державні реєстраційні номери 0124U004187 та 0125U001209), що вказує на її глибоку методологічну базу та актуальність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Високий ступінь достовірності положень дисертації підтверджується репрезентативною джерельною базою та коректним застосуванням інструментарію юридичної науки.

Висновки автора не є суто теоретичними конструкціями; вони логічно випливають із критичного аналізу вітчизняного законодавства та кращих іноземних практик адміністративної юстиції. Завдяки виявленню актуальних тенденцій розвитку цього інституту, здобувач зміг виробити прикладні рекомендації, які характеризуються високою прогностичною цінністю. Запропоновані зміни до адміністративно-процесуального законодавства є науково верифікованими, оскільки вони базуються на реальних потребах правозастосовної практики та вимогах європейських стандартів правосуддя.

Вірогідність та аргументованість наукових результатів дисертації обумовлені внутрішньою логікою побудови дослідження та послідовною реалізацією його завдань. Автор демонструє системний підхід до розв'язання проблеми адаптації міжнародних стандартів, де кожен етап роботи виступає необхідною передумовою для наступних висновків. Фундаментальність теоретичного базису забезпечена використанням поліметодологічного підходу, що дозволив інтегрувати різнорівневі наукові погляди в цілісну концепцію.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи.

Комплексна оцінка дисертаційного доробку В. Книшова дозволяє кваліфікувати його як фундаментальну наукову розвідку, що заповнює існуючі лакуни у дослідженні механізмів адаптації міжнародних стандартів адміністративного судочинства до національного права. Особливу цінність праці становить її базування на глибокій рефлексії над іноземними моделями організації адміністративної юстиції, що забезпечує високу валідність авторських висновків.

Сформульована у роботі сукупність оригінальних теоретичних положень та прикладних пропозицій є вагомим внеском у розвиток сучасної доктрини адміністративного процесу. Запропоновані автором вектори вдосконалення процесуального законодавства мають чітку євроінтеграційну спрямованість, що робить дисертацію актуальним інструментом для подальшої гармонізації вітчизняного правопорядку із засадами справедливого судочинства, визнаними у європейському правовому співтоваристві.

Окремої уваги у контексті наукової новизни заслуговує здійснена автором комплексна концептуалізація континентальних моделей адміністративного судочинства (Франції, Німеччини, Румунії та Польщі). Вважає за доцільне підтримати висновок здобувача про те, що ефективність юстиції визначається не стільки формою інституційної організації, скільки здатністю системи забезпечувати реальне підпорядкування публічної влади праву. Авторська класифікація цих моделей через призму їхньої методологічної єдності дозволяє по-новому поглянути на потенційні шляхи реформування української судової системи.

Вагомим внеском у доктрину є запропонований автором концепт трансформації адміністративної юстиції в Україні. Здобувач переконливо обґрунтовує необхідність парадигмального зсуву: відхід від застарілого юридичного позитивізму (формальної перевірки законності) до

утвердження матеріальної справедливості. Особливо цінним є акцент автора на тому, що успіх євроінтеграційних реформ залежить не лише від досконалості нормативних конструкцій, а й від зміни правосвідомості судової спільноти, де критеріями легітимності владних рішень стають пропорційність та обґрунтованість.

Заслуговує на високу оцінку також розроблена автором восьмикомпонентна модель удосконалення національного судочинства. На відміну від фрагментарних пропозицій, що зустрічалися раніше, здобувач пропонує системний алгоритм – від створення окремої судової вертикалі до впровадження механізму «конституційних винятків». Такий підхід свідчить про глибоке розуміння автором конституційної архітектури України та міжнародних стандартів ефективного засобу правового захисту

Наукова і практична цінність дисертації. Прикладний потенціал дисертації визначається комплексним характером запропонованих рішень, що відкриває широкі можливості для їхньої імплементації у кількох стратегічних напрямках.

У науково-теоретичній площині. Сформульовані автором концептуальні підходи створюють надійний методологічний фундамент для подальшої розробки теорії адміністративної юстиції. Належне визнання наукової новизни підтверджується актом впровадження у дослідницьку діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ (від 14.11.2025).

У навчально-дидактичній сфері. Дидактична цінність роботи полягає у можливості інтеграції її положень у зміст фахових дисциплін адміністративно-правового спрямування, що дозволить суттєво модернізувати підготовку майбутніх юристів, збагативши її актуальним аналізом міжнародних стандартів правосуддя. Практична реалізація цього аспекту засвідчена відповідним актом впровадження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ (від 21.11.2025).

У сфері правозастосування. Рекомендації здобувача мають виражений прагматичний вектор, спрямований на оптимізацію процесуальної діяльності адміністративних судів. Зокрема, впровадження авторських пропозицій сприятиме глибшій операціоналізації принципів матеріальної справедливості та пропорційності, що, у свою чергу, підвищить якість мотивування судових рішень та ефективність захисту прав приватних осіб у спорах із державою.

У нормотворчому процесі. Сформульовані у дисертації пропозиції щодо вдосконалення КАС України та суміжного законодавства можуть стати основою для майбутніх законодавчих ініціатив. Авторське бачення процесуальних фільтрів та інституційних механізмів адміністративної юстиції пропонує конкретний інструментарій для наближення національного законодавства до *acquis communautaire*.

Відтак, дисертаційне дослідження не лише збагачує юридичну науку новими знаннями, а й пропонує дієві механізми для підвищення стандартів справедливого судочинства в Україні.

Повнота викладу основних результатів дисертації у опублікованих працях. Основні положення та висновки, викладені у дисертації, опубліковано у 9 наукових роботах, з яких 4 – статті у фахових виданнях України з права, 1 – наукова стаття у періодичному фаховому виданні іноземної держави, включеному до науково-метричної бази Scopus, 4 – тези доповідей.

Автором чітко визначено внесок у науковій статті «Ensuring human rights in Ukraine based on the case law of the European Court of Human Rights», що опублікована у співавторстві.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Архітектоніка дисертаційного дослідження вирізняється чіткою логікою та послідовністю. Робота структурно представлена анотацією, вступною частиною, трьома розділами (що акумулюють шість підрозділів), загальними висновками, репрезентативним списком використаних джерел

та 5 додатками.

Обрана автором композиція є цілком виправданою, оскільки дозволяє системно розкрити об'єкт і предмет дослідження, забезпечуючи поетапне вирішення поставлених наукових завдань. Оформлення дисертації повною мірою відповідає техніко-стилістичним параметрам та критеріям, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017.

Представлена анотація є якісним стислим відображенням ключових результатів наукового пошуку. У ній змістовно експліковано елементи наукової новизни та вектори практичної значущості, що дозволяє повноцінно оцінити концептуальний внесок здобувача у розвиток адміністративно-правової науки.

Дотримання академічної доброчесності. Рецензована праця В. Книшова постає як цілісний та завершений науковий продукт, що є результатом особистого інтелектуального пошуку автора й містить вагомі елементи новизни для сучасної юриспруденції. Належний рівень апробації та верифікації ключових положень дисертації забезпечено через їхнє оприлюднення у низці фахових видань, що відповідають встановленим критеріям науковості.

Текст дослідження викладений державною мовою, з дотриманням стандартів академічного стилю. Окремо слід відзначити сумлінність автора у роботі з першоджерелами: усі запозичення та цитування ідентифіковані та оформлені у чіткій відповідності до чинних бібліографічних норм. За результатами аналізу роботи підстав для сумнівів у дотриманні здобувачем принципів академічної доброчесності не встановлено, що підкреслює високу професійну культуру проведеного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження.

1. Високо оцінюючи фундаментальність опрацьованого порівняльно-правового матеріалу та ґрунтовність вироблених автором теоретичних положень щодо гармонізації вітчизняного законодавства із міжнародним

досвідом, варто водночас звернути увагу на певну дистанційованість дослідження від екстремальних умов функціонування правової системи. Наукова цінність пропозицій автора суттєво зросла б за умови глибшої рефлексії над детермінантами воєнного та поствоєнного періодів.

2. Запропоноване визначення об'єкта фактично збігається з традиційним об'єктом будь-якого дослідження адміністративного судочинства загалом, а не цієї конкретної роботи, що розмиває межу між об'єктом і предметом дослідження та ускладнює розуміння того, що саме становить самостійну наукову проблему, яку вирішує здобувач.

Більш коректним видавалося б визначення об'єкта через суспільні відносини, що виникають у процесі адаптації національного адміністративно-процесуального законодавства до міжнародних та європейських стандартів судового захисту у публічно-правових спорах, що точніше відбивало б справжній фокус дисертаційного дослідження.

3. У дисертації обґрунтовано програму з восьми напрямів модернізації адміністративної юстиції. Разом з тим, на нашу думку, не приділено достатньої уваги аналізу ризиків і перешкод на шляху до реалізації цих пропозицій – інституційної інертності, ресурсних обмежень, воєнного та повоєнного контексту. Включення хоча б стислого аналізу здійсненності запропонованих змін дозволило б перетворити реформаторські пропозиції на більш прагматичний інструмент правової політики.

Вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не знижують її наукової значущості.

Висновок. Дисертація Книшова Вадима Петровича «Імплементация міжнародних стандартів адміністративного судочинства у законодавство України» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові наукові результати щодо розв'язання проблеми удосконалення адміністративної юстиції.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

**Доцент кафедри адміністративної
діяльності поліції Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
доцент**

Анна СУХАРЄВА